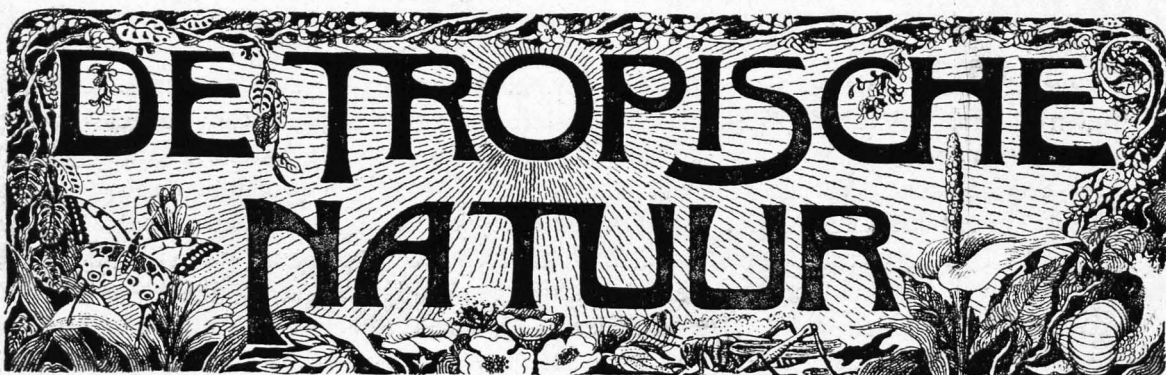

37

Redactie:

C. A. BACKER, *Buitenzorg.*
 A. J. KOENS, "
 S. LEEFMANS, "
 B. STRASTERS, "
 D. DE VISSER SMITS, *Weltevreden.*

Adres der Redactie:

D. DE VISSER SMITS, *Koningspl. binnen I,
 Weltevreden.*

Levend en Dood Materiaal:

C. A. BACKER, Herbarium, *Buitenzorg.*

Vaste Medewerkers:

H. A. CLERX.
 Dr. Z. KAMERLING.
 Dr. J. C. KONINGSBERGER.
 Dr. W. DOCTERS VAN LEEUWEN.
 P. A. OUWENS.
 F. WEEHUIZEN.
 J. W. A. VAN WELSE.

Prijs per jaar f 6.50 — Leden der N. H. V. ontvangen het Tijdschrift gratis.

IN MEMORIAM

E. HEIMANS.

De Indische Natuurvrienden, waarvan zeker zeer velen den edelen man die HEIMANS was, gekend hebben, vernamen ongetwijfeld, als ik, zijn dood met groote ontroering. En ik meen, dat ik ook in hun geest handel, als ik ons aller vriend, leeraar en voorganger HEIMANS, met eenige woorden gedenk. De Hollandsche en Indische bladen vermeldten reeds bij het doodsbericht het een en ander omtrent den levensloop van dezen merkwaardigen mensch, van zijn edel leven en streven en werk. Daarom zal schrijver dezes zich van bijzonderheden daaromtrent onthouden en liever wat persoonlijke ervaringen en nu weemoedige, herinneringen geven, die, beter dan eenige levensbeschrijving den Heer HEIMANS schetsen zooals zijn vrienden hem gekend hebben.

Ik heb HEIMANS vijftien jaren gekend en ik kwam dikwijls bij hem thuis; hij woonde toen nog op de Rozengracht. Evenals vele, zeer vele jongelui in den leeftijd van zestien en daaromtrent, hadden de boeken door hem en THYSSE geschreven en niet minder het mooie tijdschrift de *Levende Natuur*, een waar enthousiasme voor Natuurstudie bij ons gewekt. Geleid door hunne populaire werken, haasten wij ons in onze vrije uurtjes naar

buiten, en niet weinigen onder ons, waaronder ook schrijver dezès, die in die uurtjes van natuurgénót compensatie vonden voor veel narigheid in hun dagelijksch bestaan. Pas later beseften we goed, hoe we de edele opwekkers van die neiging tot, en liefde vóór de Natuur, dankbaar moesten zijn. Denk U b.v. in het volgende geval. Een arme pennelikker, quiten geene, opleiding primitief, arbeid dor, zwaar en lang, vroeg opgelegd. Eenig lichtpunt in zijn bestaan, zijn godsdienst; de liefde voor de Natuur en de vrije uurtjes daar doorgebracht. Vat ge niet, dat HEIMANS en THYSSE zijn profeten waren, de *Levende Natuur* zijn bijbel was? Het is niet gemakkelijk voor onbemiddelden met alleen lager onderwijs, genotgevende kennis te verwerven. Het harde leven gunt geen tijd daarvoor, er wordt zooveel geëischt voor het verwerven van een nuttig bestaan, dat liefhebberijen slechts noode kunnen worden geduld. De arme pennelikker had geen middelen om boeken te koopen. Hij wenschte niets liever dan zich van al het moois waarvan H. & T. vertelde betere kennis te verwerven, maar hoe?

Hij ging naar HEIMANS, verzocht hem wat namen te geven van dieren, HEIMANS bezat veel kennis en boeken en zooals hij voor een elk klaar stond, zoo stond hij gereed voor den pennelikker. En toen hij zag dat het geen stroovuurtje was dat het hart van den jongen liefhebber deed blaken, stelde hij zijn boeken ter beschikking en stond rijkelijk veel af van zijn groote kennis, eenvoudigweg, alsof het zoo hoorde. Maar verder nog ging hij. Hij nam den kantoorman, die de geheele week tegen een hongerloonje cijfertjes zette, voor zijn kosten, mee naar buiten, leidde hem in de Natuur zelve en wie zou niet geloovig blijven bij zulk een profeet? Wie zou, ziende hoeveel edel genot de natuurstudie HEIMANS gaf, niet meenen dat voortgaan op het ingeslagen pad de weg naar het geluk was?

En jarenlang heeft hij den pennelikker moreel gesteund en geholpen en toen die vastbesloten bleef, onder alle omstandigheden, de studie der natuur tot zijn beroep te maken, toen heeft hij daartoe, behalve wat hij reeds tevoren had gedaan, hem voor dat beroep warm aanbevolen. Zeker, ook aan andere hartelijke goede en edele menschen heeft de kantoorman zijn geluk te danken, maar was het alweer niet door HEIMANS, dat hij met hen in aanraking kwam?

Wat HEIMANS voor dien arbeidersjongen is geweest, was hij voor elk. Ik weet en zag dat hij bereid was een ieder te helpen.

Ge kondet bij hem komen om hulp op welk uur ook. Als hij bezig was en je had boeken noodig, dan zei hij, je weet den weg wel naar mijn kamer, hè. Zoek maar uit wat je hebben wilt. En tijd voor beantwoording van vragen had hij immer en hoe vaak men ook om hulp kwam, nooit toonde hij ongeduld of haastigheid om van je af te zijn. Met HEIMANS is een zeer edel mensch heengegaan.

Moet ik verder nog gewagen van zijn beteekenis voor de biologie? Er is hieromtrent al veel geschreven. Terecht is gewezen op de heilzame verhoogde belangstelling die HEIMANS, THYSSE en JASPERS en vele anderen, die ik onrecht doe met niet te noemen, hebben weten te wekken in zeer wijde kringen. Ook, dat zij tot het contingent van studenten die de biologische wetenschappen tot hun beroep kozen, door hunne kalme geestdrift voor die wetenschappen enorm hebben bijgedragen, zóó, dat een Hooggeleerde tot matiging moest manen. Het teekent weer, dat de Redactie van de *Levende Natuur*, die waarschuwing direct plaatste en ook zelf nog eens tegen overdrijving een gezond standpunt innam. Trouwens, dat had HEIMANS ook al in zijn aandeel in *Sloot en Plas* gedaan.

Maar behalve die opwekking door voorbeeld tot het kiezen van Natuurstudie als studierichting en het daardoor bevorderen van de wetenschappen waarvoor zij enthousiastisch

waren, hebben de schrijvers van *Sloot en Plas* en de Redactie der *Levende Natuur* in zeer ruime mate bijgedragen tot volksveredeling en volksgeluk. Ik heb er velen gekend, die door hunne geschriften tot Natuurstudie in hunne vrije uren zijn opgewekt. Kleine luiden, met weinig middelen, maar met meer geestdrift voor de zaak als in betere kringen wel eens wordt gedacht. Vooral namens die menschen dan, tot wiens Levensgeluk HEIMANS ook zooveel heeft bijgedragen, breng ik eerbiedig hulde en dank aan den gestorvene.

Voor HEIMANS is geen monument van marmer of brons noodig om ons aan hem te herinneren. Hij heeft een monument in ons hart en aan onze kinderen zullen wij het nog vertellen, dat we het een geluk achten zulk een man eens van nabij te hebben gekend.

EEN INDISCH VRIEND.

DE KANONNEERPLANT.

(*Pilea microphylla* LIEBM.).

Een ouden, vochtigen muur hebben de meesten onzer lezers wel in de buurt van hun huis of een ouden put of een uit opgestapelde steenen bestaand walletje of een paar dikke, half boven den grond uitstekende boomwortels of anders een hollen weg of een breede, steilwandige greppel. Dat zijn de plaatsen, waar men, mits ze niet te zonnig zijn, het plantje moet zoeken, dat we hieronder (fig. 1) hebben afgebeeld.

Bijna altijd vindt men het in groote hoeveelheid bijeengroeien en daardoor valt het gemakkelijk in het oog, hoewel het een onzer kleinere onkruiden is. Over geheel Java is het verbreid, van het uiterste westen tot aan het verre oosten, van af de laagvlakte tot op 1400 M. zeehoogte, zoowel in streken met weinig als met veel regenval, met zwakken als met sterken oostmoeson. Maar, alleen op tamelijk vochtige plaatsen of althans daar, waar het tegen te sterke uitdroging beschut wordt. Want tegen felle en langdurige droogte is het niet bestand.

Een plant, die men in zoo'n groote hoeveelheid vindt, is heel dikwijls geen echte Javaan. Vele van de onkruiden, die nu overal langs de wegen en op de velden voorkomen, zijn vreemde heerschers en dan bijna altijd ingevoerde Amerikanen. Zoo ook de kanonneerplant, die door de Engelschen Gunpowderplant (buskruitplant) genoemd wordt. Beide volksnamen zinspelen op een eigenaardig verschijnsel, dat we straks vermelden zullen. Een inlandsche naam is me niet bekend, er is trouwens ook volstrekt geen behoefte aan, er zijn al veel te veel inlandsche namen.

De wetenschappelijke naam is tegenwoordig *Pilea microphylla*, vroeger noemde men de plant ook wel *Pilea muscosa*. *Pilea* is afgeleid van het Latijnsche *pileus*, muts en zin-

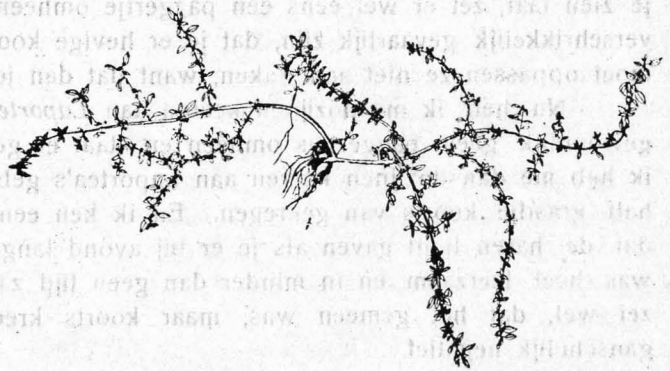

Fig. 1.